

Ioan Stanomir – R.S.R. Lecția de învățământ politic (fragment). LUPTA DE CLASĂ

written by [Marginalia] | February 25, 2021

LUPTA DE CLASĂ

Datoria marxism-leninismului este să mențină intactă, în pofida criticilor reacționare și a atacurilor revizioniste, încrederea în victoria finală. La 1975, *Dicționarul politic* reafirmă poziția centrală a teologiei sale militante: lupta de clasă animă mișcarea omenirii. Nimeni și nimic nu se poate sustrage acestei confruntări ce obligă la opțiuni decisive, eliminând orice tentație a compromisului.

Între cei ce nu au și cei care posedă, între purtătorii luminii eliberării și apărătorii inegalității nu există nici un armistițiu posibil. Fidel dogmaticii marxiste, comunismul autohton proiectează imaginea epopeică a acestui război al maselor, purtat pe toate continentele, în vederea pregătirii viitorului egalității. Destinderea nu anulează acest sens misionar, de vreme ce clasele au o existență obiectivă și nu încetează să se manifeste ca atare, chiar și în condițiile în care situația contemporană își pierde potențialul revoluționar. În acest tablou maniheist, nu există nici un spațiu pentru autonomia individului. Nu liberul-arbitru decide, ci apartenența la o clasă înaintată sau reacționară. Clasa este matricea în care omul se topește, iar lupta de clasă este motorul ce precipită o evoluție legică. Exterminarea devine, în această lectură, operațiunea de aplicare a unei scheme dialectice. Lupta de clasă se transformă, inevitabil, în revoluție socială.

(Ioan Stanomir – *R.S.R. Lecția de învățământ politic*, Humanitas, 2021 Colecția

ISTORIE)

Forma cea mai înaltă a luptei de clasă este revoluția socială, care

înfăptuiește trecerea de la o orânduire socială inferioară la una superioară. Marxism-leninismul duce ideea recunoașterii necesității istorice obiective a luptei de clasă până la afirmarea inevitabilității revoluției socialiste, a instaurării puterii de stat a clasei muncitoare, a construirii revoluționare a socialismului și a societății fără clase, comunismul.

Epuizarea luptei de clasă, prin atingerea obiectivului ștergerii graniței dintre clase, prin eliminarea antagonismelor generate de proprietatea privată, nu se poate produce decât în socialism, ca anticameră a comunismului însuși. Apologeții capitalismului sunt infirmați – departe de a fi scăzut în intensitate, prin îmburghezire, lupta revoluționară a muncitorilor din Occident nu poate avea altă țintă decât organizarea puterii întregului popor muncitor și soluționarea chestiunii sociale, prin abolirea proprietății private.

Doar socialismul, ca formă de pregătire a comunismului, deține capacitatea de a elimina antagonismul dintre clase. Dispariția luptei de clasă este accelerată de mutațiile juridice și politice din noul regim. Structura determină suprastructura. Exproprierea exploatatorilor creează premisele pentru afirmarea noului spirit, ce refuză rapacitatea și egoismul. Conducerea clasei muncitoare, în alianță cu clasele prietene, grăbește trecerea la un stadiu calitativ superior. În măsura în care lupta de clasă dispare în socialism, ea este înlocuită de înfruntarea dintre progres și rămășițele reacțiunii. Revoluția culturală este răspunsul la această provocare prometeică:

În dezvoltarea noii societăți, un rol important îl are lupta dintre vechi și nou, dintre tendințele conservatoare și cele înaintate. O însemnătate deosebită, în învingerea vechiului și afirmarea noului, îl au critica și autocritica, promovarea luptei de opinii și a dialogului dintre ideologia marxistă și ideologiile nemarxiste.

În acest peisaj modelat de forțele luptei de clasă, muncitorimea devine elementul prin care istoria mișcă umanitatea spre progres. Ea este, spre a recurge la o simbolistică ce evoca nucleul de religie politică al comunismului, clasa teoforă, vehiculul prin care forțele obiective acționează, cu scopul de a grăbi procesul de lichidare a ordinii fondate pe exploatare. În logică marxist-leninistă, *Dicționarul politic* plasează apariția muncitorimii pe fundalul dezvoltării capitaliste și al modernizării. Saltul calitativ este provocat de mutația ce intervine la nivelul conștiinței. Spre deosebire de alte clase sociale, muncitorimea parcurge drumul conducând la asumarea luptei revoluționare. Ca detașament de avangardă ce va avea în fruntea sa partidul, ea își dezvoltă o ideologie proprie și viziunea despre misiunea ei. Mișcarea comunistă trezește la viață energia umanistă a muncitorimii. Rolul ei istoric nu poate fi îndeplinit decât dacă misiunea ei politică și socială este subordonată socialismului științific.

În cursul evoluției sale istorice, clasa muncitoare s-a transformat dintr-o clasă în sine (clasă care încă nu-și cunoștea locul și rolul social-politic în societate, misiunea revoluționară istorică) într-o clasă pentru sine (clasă care luptă pentru apărarea propriilor interese, pentru cucerirea puterii de stat și eliberarea întregii lumi muncitoare de exploatare și asuprire, cu o ideologie proprie, marxism-leninismul, și cu organizații politice și profesionale de clasă).

Cronica partinică evocă în tonuri avântate ascensiunea unei clase tinere și vizionare, capabile să lupte cu generozitate, nu doar ca să cucerească puterea în numele ei, dar și ca să conducă o alianță cu țărănimea și intelectualitatea, alianță destinată consacrării egalității și libertății. Clasa muncitoare furnizează PCR mandatul în numele căruia îndrumă societatea – PCR se confundă cu interesele clasei ce a dus pe umerii ei povara prometeică a eliberării întregii omeniri. Extinderea numerică a clasei muncitoare, chiar și în zonele periferice ale sistemului global, este premisa pe care se întemeiază optimismul ce radia în anul 1975. Mai devreme sau mai târziu, decrepita ordine capitalistă va fi înlăturată.

Contrazicând predicțiile „revizionismului” social-democrat, clasa muncitoare din Occidentul capitalist își conservă, intact, potențialul contestatar. Unica alternativă este și rămâne aceea a luptei conduse de mișcarea comunistă, organizat și planificat. Polemica implicită cu heterodoxia „noii stângi” este vizibilă aici. Singurul actor al luptei de clasă este muncitorimea. Rolul ei nu poate fi luat, la 1975, de nici un alt segment al societății. Trezirea conștiinței ei revoluționare precedă angajarea în luptă. Coexistența pașnică nu anulează vocația mesianică a comunismului. Vestul industrial este un câmp de bătălie ce nu poate fi abandonat niciodată.

Contrar teoriilor și propagandei apologetice burgheze privind „participarea” muncitorilor la conducerea întreprinderilor și împărțirea profiturilor capitaliste, la rolul tehnocrației și al paternalismului, a teoriilor privind „depolitizarea” și „dezideologizarea” clasei muncitoare și renunțarea de către aceasta la misiunea ei istorică, crește neconținut importanța clasei muncitoare în viața politică, în confruntarea antagonică cu clasele exploatoare, în apărarea drepturilor economice și politice ale celor ce muncesc. Bătăliile de clasă care au loc în diferite țări capitaliste evidențiază creșterea combativității și forței proletariatului.

Clasa muncitoare se distinge din punct de vedere istoric prin capacitatea de a-și îndeplini succesiv misiunile de luptă și de edificare științifică. Diferența față de țărănime sau de intelectualitate rezidă în acest potențial unic ce contrastează fie cu izbucnirile spontane de violență, fie cu ezitățile ideologice. Cucerirea puterii este, în cazul luptei de clasă câștigate de clasa muncitoare, primul pas în direcția schimbării societății și relațiilor ce îi determină natura. Clasa muncitoare deține, doar ea

singură, această vocație umanist-prometeică.

În logica istorică a luptelor muncitorimii, „dictatura proletariatului“ este prima etapă din parcursul ce se încheie cu edificarea comunismului. Recitirea conceptului, la 1975, este semnificativă: chiar și în contextul elaborării SSMD, dictatura proletariatului nu poate fi eliminată din analiză, ea devenind cărămida pe care se ridică prezentul socialist. Unitatea dialectică dintre represiune și construcție este reconfirmată, prin revizitarea moștenirii

marxist-leniniste. Venind din trunchiul lui Marx și al lui Lenin, modelată de memoria însângerată a Comunei din Paris și de victoria lui 1917, ea este prima expresie instituționalizată a puterii poporului. Statul este, în fine, condus de clasa muncitoare și de aliații ei. Tranziția de la capitalism la socialism este posibilă doar prin instituirea dominației politice destinate să lichideze rămășițele vechiului regim. Definiția de manual din 1975 plasează în perspectivă acest proces.

DP: (în sens larg) puterea politică a clasei muncitoare, instaurată prin revoluția socialistă și pe care o exercită în alianță cu țărănimea și cu ceilalți oameni ai muncii, în interesul și cu participarea majorității poporului; (în sens restrâns) formă a puterii de stat caracteristică perioadei de trecere de la capitalism la socialism.

Tezaurul de gândire de la care se revendică RSR este cel leninist. *Statul și revoluția* este catehismul violenței pe care anul 1917 o consacră ca temelie a noii lumi. În absența moralei revoluționare ce abolește reperele burgheze, victoria nu este posibilă. Cotitura leninistă pregătește efortul stalinist de modelare prin teroare și mobilitate socială.

PCR are ca unic temeie ideologic fidelitatea față de dogma focului sacru mânuit de noii prometei. „Dictatura proletariatului“ este prima ocazie cu care clasele sociale investite de progresul istoric cu misiunea lichidării capitalismului preiau puterea. Distribuția este semnificativă: clasa muncitoare conduce, alături de țărănime și de intelectualitate.

Adversarul noii democrații populare este ansamblul de instituții ce apără vechiul regim. Eliminarea reacțiunii, eliminarea oricărei rezistențe la puterea populară sunt obiectivele pe care și le asumă această dictatură.

Spre deosebire de democrația socialistă, născută pe terenul deja curățat de inamicii de clasă, dictatura proletariatului este un instrument de luptă ce schimbă scopul statului însuși, din mașinărie de luptă a burgheziei în mecanism de distrugere a ei. Toate regimurile de democrație populară sunt obligate să parcurgă această etapă dialectică de strivire a dușmanului de clasă. Proclamarea RPR este, în cazul României, expresia concretă a acestor mutații. Dincolo de definiția de dicționar se poate întrevădea efortul titanice pe care statul democrat-popular îl mobilizează în lupta cu cetățenii săi. Din cronica de la 1975 sunt excluse vocile victimelor. *Dicționarul*

nemurește vocea învingătorilor comuniști.

În sistemul DP, forța politică organizatoare și conducătoare a întregii activități sociale este partidul revoluționar al clasei muncitoare. Dată fiind existența unor rămășițe ale claselor exploatoare răsturnate de la putere, o caracteristică a DP o constituie continuarea luptei de clasă împotriva acestora, folosind puterea de stat, până la deplina desființare ca clasă a exploatatorilor. Totodată, statul DP acționează, în calitate de putere a oamenilor muncii, pentru organizarea activității acestora de edificare a socialismului.

Deificarea clasei muncitoare în comunism este ocazia de a elogia potențialul de construcție și de solidaritate pe care doar partidele comuniste îl pot administra, spre binele comun. Odată funcția de represiune epuizată istoric, clasa muncitoare trece la un nivel radical diferit, acela de conducere și de coordonare a efortului de schimbare socială și antropologică. În socialism, clasa muncitoare se extinde, se diversifică și se rafinează. Ea se află într-o relație simbiotică cu tehnologia, plasată fiind în avangarda proceselor de inovație. Ea deține nu doar tainele industriei, ci și cheile noii morale, morala socialistă. Încetând să mai fie supusă jugului capitalist, ea abandonează și mijloacele care aveau relevanță doar în vechiul context istoric – dreptul la grevă nu mai are nici o utilitate, de vreme ce mijloacele de producție sunt în mâinile celor care muncesc. Sindicatele sunt curelele de transmisie ale partidului. Unitatea definește acest moment de împlinire, pregătind saltul spre comunism.

Lupta de clasă culminează, în cazul RSR, cu victoria clasei muncitoare și cu nașterea societății socialiste multilateral dezvoltate (SSMD). Armonia creatoare ce domnește în RSR nu anulează rolul conducător al muncitorimii, ci îi permite acesteia să răspândească în întreaga societate valorile care o definesc. Scheletul moral al RSR este croit în funcție de criteriile axiologice pe care i le procură clasa muncitoare. Regimul din RSR, ca regim marxist-leninist, este o ideocrație ce își justifică elanul totalitar prin suprapunerea misiunii sale cu misiunea istorică a clasei muncitoare. Industrializarea, ca proces de modernizare accelerat, este inseparabilă de energia clasei muncitoare.

Extinderea ei numerică este parte din obiectivul PCR de edificare a socialismului.

Clasa muncitoare, clasă nouă, proprietară a mijloacelor de producție și producătoare a bunurilor materiale, apreciază programul PCR, își îndeplinește cu cinste, în dubla ei calitate, misiunea istorică în conducerea edificării noii orânduiri sociale în România. Rolul esențial al muncitorimii în societatea noastră este determinat și de faptul că este legată de mijloacele de producție cele mai avansate, de tehnologiile moderne, de aplicarea în viață a cuceririlor revoluției tehnico-științifice. Ca rezultat

al dezvoltării accelerate a industriei, clasa muncitoare aduce contribuția hotărâtoare la formarea venitului național, iar rândurile ei vor crește în ritm rapid, devenind și numericește principala clasă a societății noastre.

Istoria marxist-leninistă a luptei de clasă este una a maselor. În vocabularul de la 1975, expresia acestui progres în mișcare sunt „masele populare“, cele care scriu cronică noii lumi. Unitatea dialectică este prezentă și aici. În clasificarea tripartită, muncitorime, țărănime și intelectualitate, prima este investită cu rolul conducător. Vocația ei prometeică este vizibilă în altruismul cu care îi eliberează, prin lupta ei, și pe cei care i se alătură în marșul spre comunism. Masele populare sunt definite prin acest raport esențial dintre creșterea conștiinței revoluționare și apariția combativității lor istorice.

De aici, impactul pe care lupta de clasă îl are asupra celorlalte două segmente ale maselor populare, țărănimea și intelectualitatea. În cazul primeia, ceea ce nu se poate nega este rolul capital în păstrarea identității naționale. Comuniștii din RSR suprapun efigia românității nealterate peste imaginea mitică a celui care se luptă și lucrează pământul. Verbul comunist recuperează întregul patrimoniu de semnificații tradiționaliste, pe care le combină cu logica luptei de clasă. Genealogia țărănimii, în lectura *Dicționarului politic*, este cea a dublei nobleți: memoria luptelor duse împotriva feudalismului se îmbină cu aceea, nu mai puțin eroică, a apărării țărânei strămoșești. Istoria comunistă este îndatorată unei variante de iacobinism local, iar vocea lui Nicolae Bălcescu va fi invocată adeseori.

În țările române, de exemplu, țărănimea a constituit forța principală a armatelor multor mari conducători de oști, care au înscris pagini de eroism în lupta împotriva dominației străine. Țărănimea a dus greul bătăliilor pentru unirea țărilor române, pentru cucerirea independenței de stat, pentru încheierea statului național unitar român.

Evoluția istorică din spațiul românesc conduce, în mod obiectiv, la alcătuirea alianței strânse între muncitorime și țărănime. Adâncirea contradicțiilor de clasă face ca soluționarea „problemei agrare“ să nu se mai poată face pe temeiul exclusiv al expropriării latifundiilor. Este nevoie, așa cum indica teoria marxist-leninistă, de o abordare care să conducă la transformarea agriculturii, prin întovărășire și cooperativizare. La fel ca în cazul sovietic, armistițiul pe care puterea populară îl acordă spațiului rural este urmat de ofensiva generală în care statul își mobilizează toate resursele represive. Lectura de la 1975 se întemeiază pe încrederea nestrămutată în justetea soluției staliniste a „problemei agrare“. Doar eliminarea chiaburimii și apariția cooperativelor de producție permit trecerea la stadiul de agregare social superior. Muncitorimea indică singura cale de urmat în direcția rezolvării „problemei agrare“. Satul este supus terapiei prometeice de modernizare. Egoismul și rapacitatea dispar.

Sacrificiile umane sunt un cost asumat în acest parcurs ce duce spre lumina eliberării.

În România, problema agrară a constituit una dintre cele mai acute probleme sociale, în regimurile trecute, și ea nu și-a putut găsi rezolvarea decât în anii puterii populare. Înfăptuirea reformei agrare (1945), transformarea socialistă a agriculturii (1949–1962), dotarea agriculturii cu mașini, utilaje și îngrășăminte, progresul tehnic și științific din agricultură au condus la soluționarea aspectelor sociale și politice care țin de problema agrară. Pe această bază, țărănimea, eliberată de exploatare, și-a schimbat poziția socială, devenind o clasă socială socialistă, omogenă, care participă, alături de întregul popor, la conducerea societății. Viața a confirmat pe deplin justetea politicii PCR în problema agrară, a demonstrat, cu puterea faptelor, importanța hotărâtoare a cooperativizării agriculturii pentru victoria noii orânduiri sociale, pentru progresul general al societății. Marea proprietate agricolă socialistă și-a dovedit superioritatea față de mica gospodărie țărăneasă.

Fragilă și șovăielnică, ivită din diviziunea ce separă munca fizică de cea intelectuală, adesea suspectă prin relația pe care o întreține cu clasele exploatatoare, intelectualitatea este, în contextul luptei de clasă, confruntată cu alegerea drumului pe care urmează să îl parcurgă.

Prin însăși natura ei, intelectualitatea este un potențial aliat al clasei muncitoare, susceptibil să i se alăture acesteia. Obstacolul pe care îl evocă *Dicționarul politic* este acea blamabilă cantitate de individualism/scepticism, care acționează ca o piedică în calea reunirii dialectice.

Datoria intelectualității în lumea contemporană este aceea de a ieși din turnul ei de fildeș, abandonând apolitismul, spre a se apropia de unica poziție ideologică sănătoasă – a clasei muncitoare. Termenul care ar putea descrie acest parcurs este cel de clarificare. Orbirea leninistă este elogiată ca revelație dialectică.

Categorii tot mai numeroase de intelectuali, sub influența ideilor socialismului, învingându-și propriile rezerve individualiste [...], trec pe pozițiile clasei muncitoare, se apropie de marxism, de mișcările sociale, progresiste în genere.

Lagărul socialist oferă intelectualității ocazia de a-și duce la bun sfârșit emanciparea. Reeducarea intelectuală din RSR (dublată de exterminarea fizică a celor care nu se pot despărți de păcatele reacționare) creează premisele pentru transformarea de substanță. Alcătuirea noii intelectualități, cu origini și interese comune maselor populare, este ținta pe care o urmărește contractul social din democrațiile populare. Purificarea aparatului de stat lasă liber locul pe care îl ocupă fiii și fiicele poporului. Școlile de

partid și cele muncitorești sunt cuptoarele în care se toarnă acest aliaj al viitorului. Vechea intelectualitate este un tovarăș de drum – adevăratul aliat este intelectualitatea ce se ridică spre a gestiona modernizarea accelerată a patriei. Rolul care i se atribuie în socialism este activ și creativ. Unitatea dintre clase face ca spiritul critic dizolvant să nu-și mai aibă rațiunea de a fi. Intelectualul își ocupă poziția în tabelul mendeleevian definit de PCR.

Provenită, în cea mai mare parte, din rândurile clasei muncitoare și al țărănimii cooperatiste, intelectualitatea participă activ la producția de bunuri materiale, la activitatea științifică, de învățământ, la ridicarea nivelului de cultură al întregului popor, are un rol tot mai însemnat în întreaga viață socială, în asigurarea progresului societății socialiste.

„Ioan Stanomir e un cititor pasionat. Dar și foarte subtil. I-a picat în mână un dicționar alcătuit în 1975 de către ideologii Partidului Comunist Român și a făcut din el un instrument care ne îngăduie să înțelegem mai bine nu doar societatea de acum jumătate de secol, ci și vocile radicale de azi. Citiți acest volum, dacă vreți să deslușiți drumul de la totalitarism la democrație, cu toate scurtăturile și ocolișurile lui ideologice.” – CRISTIAN PREDA

„Ioan Stanomir ne oferă o admirabilă lectură critică a catehismului comunist. În fraze memorabile, al căror stil este un contrapunct la barbaria limbii de lemn, el psihanalizează idiolectul minciunii, care a supraviețuit mitologiei comuniste. Omul nou trăiește, lobotomizat, într-o butaforie de tip Potemkin; liberul arbitru i-a fost amputat, iar cuvintele comuniste îl populează în continuare. Acest volum este un breviar al răului, al codului statolatriciei, este o lectură transistorică memorabilă a național-comunismului românesc.” – MARIAN VOICU

„Comunismul a fost un regim întemeiat pe puterea cuvintelor. Marxism-leninismul și ceaușismul au mizat pe capacitatea ideilor de a mobiliza și legitima tirania. Lumea pe care o descrie această încercare de investigație intelectuală este cea din care se naște postcomunismul. Republica Socialistă România nu e un obiect de muzeu, ci terenul din care se ridică prezentul nostru. Cât despre ipoteza comunistă, ea rămâne un teribil exercițiu de strivire a individului în numele perfecțiunii, egalității și al progresului. Departe de a fi inocente, cuvintele evocate aici au fost osatura totalitarismului. Recitirea devine o formă de angajare etică, antidot la ispitele nostalgice sau utopice.“ – IOAN STANOMIR

IOAN STANOMIR este profesor la Facultatea de Științe Politice a Universității din București. Printre volumele publicate se numără *Conștiința conservatoare: Preliminarii la un profil intelectual* (2004), *O lume dispărută: Patru istorii personale urmate de un dialog cu H.-R. Patapievici* (coautor, alături de Paul Cernat, Angelo Mitchievici și Ion Manolescu, 2004), *Explorări în comunismul românesc* (coautor, alături de Paul Cernat, Angelo Mitchievici și Ion Manolescu, vol. I, II, III, 2004, 2005, 2008), *Spiritul conservator: De la Barbu Catargiu la Nicolae Iorga* (2008), *Despre sunete și memorie: Fragmente de istoria ideilor* (2009), *Apărarea libertății (1938–1947)* (2010), *Teodoreanu reloaded* (alături de Angelo Mitchievici, 2011), *Umbre pe pânza vremii: Secvențe de istorie intelectuală* (Humanitas, 2011), *Junimismul și pasiunea moderației* (Humanitas, 2013), *Sfinxul rus: Idei, identități și obsesii* (2015), *Comunism inc.* (alături de Angelo Mitchievici, Humanitas, 2016), *Rusia, 1917: Soarele însângerat. Autocrație, revoluție și autoritarism* (Humanitas, 2017), *La Centenar: Recitind secolul României Mari* (Humanitas, 2018), *Așteptând revoluția: Pașoptismul și vocile sale* (Humanitas, 2019). În 2018, a publicat la Editura Humanitas eseul *Umbra Rusiei*, în volumul colectiv *Vin rușii! 5 perspective asupra unei vecinătăți primejdioase*.